

**ІСТОРИЧНИЙ ЧАСОПИС
З БОГЕМІСТИКИ І
СЛОВАКІСТИКИ**

Випуск 6

**ПОЛІТИЧНЕ ЗАКУЛІСНЯ ВІЙНИ
ТА МИРУ В ІСТОРІЇ
СЛОВАКІВ І ЧЕХІВ**

Ужгород 2017

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA A VEDY UKRAJINY
ŠTÁTNA VYSOKÁ ŠKOLA
“UŽHORODSKÁ NÁRODNÁ UNIVERZITA”
CENTRUM HISTORICKÝCH ŠTÚDIÍ Z BOHEMISTIKY
A SLOVAKISTIKY
KOMISIA HISTORIKOV UKRAJINY A SLOVENSKA

HISTORICKÝ ČASOPIS Z BOHEMISTIKY
A SLOVAKISTIKY

Číslo 6

POLITICKÉ ZÁKULISIE VOJNY A MIERU
V DEJINÁCH SLOVAKOV A ČECHOV

Užhorod
Vydavateľstvo TIMPANI, 2017

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЦЕНТР ІСТОРИЧНИХ СТУДІЙ З БОГЕМІСТИКИ
І СЛОВАКІСТИКИ
КОМІСІЯ ІСТОРИКІВ УКРАЇНИ І СЛОВАЧЧИНИ

ІСТОРИЧНИЙ ЧАСОПИС З БОГЕМІСТИКИ
І СЛОВАКІСТИКИ

Випуск 6

ПОЛІТИЧНЕ ЗАКУЛІССЯ ВІЙНИ
ТА МИРУ В ІСТОРІЇ СЛОВАКІВ І ЧЕХІВ

Ужгород
Видавництво ТІМРАНИ, 2017

ЗМІСТ

СТАТТІ	7
<i>Павло Пеняк. Йозеф Скутіл та вивчення кам'яного віку Закарпаття</i>	7
<i>Litviaková Zuzana. The find of barrel-shaped vessel from bronze age settlement in Hoste (sw Slovakia) and its context</i>	14
<i>Ярослав Андрусяк. Вплив реформаційного руху на політичні відносини в Чеському королівстві за правління Людовіка II Ягеллона</i>	30
<i>Віктор Мельник. Чесько-німецький етнополітичний конфлікт в середині ХХ століття</i>	42
Матеріали Міжнародної наукової конференції “Україна і Словаччина на початку Другої світової війни: міфи, реалії, пам'ять”	71
<i>Степан Віднянський. Світ напередодні Другої світової війни: історіографічні інтерпретації початку війни</i>	71
<i>Іван Боровець. Березнева криза 1939 року та проголошення незалежності Словацької держави</i>	81
<i>Ігор Ліхтей. Дипломатичний дискурс радянсько-словацьких відносин у 1939–1941 роках</i>	100
<i>Юрій Данилець. Канонічні проблеми православної церкви на Закарпатті та в Східній Словаччині напередодні та в роки Другої світової війни</i>	118
<i>Олександр Лисенко. Український чинник на початковому етапі Другої світової війни</i>	134
<i>Валерій Грицюк. Підготовка та проведення наступальної операції Українського фронту у вересні 1939 року</i>	147
<i>Тетяна Пастушенко. Початок Другої світової війни у спогадах жителів Закарпаття: за матеріалами усноїсторичних проєктів</i> ...157	

РЕЦЕНЗІЇ	171
<i>Kónyiová Annamária. Kapitoly k dejinám reformovanej cirkvi na Východnom Slovensku. – Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej university, 2015. – 164 s. (Ігор Ліхтей)</i>	171
<i>Rovenský Jozef – Vitek Peter – Harbuľová Ľubica – Vajó Július – Čech Pavel – Bernadič Marián. Ruskí a ukrajinskí lekári v Česku a na Slovensku. – Bratislava: Slovak Academic Press, 2016. – 75 s. (Ігор Ліхтей)</i>	172
<i>Петрушенко О. Ф., Мельник В. М. Українці та українська мова у Словаччині. – Вінниця: Друкарня Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова, 2016. – 40 с. (Ігор Ліхтей)</i>	175
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	178

ту, піднято на поверхню незвіданий пласт матеріалу, який, сподіваємося, обростатиме новими відомостями та даними, адже за всім цим стоять людські долі, непересічні особистості.

Ігор Лихтей

Петрушенко О. Ф., Мельник В. М. Українці та українська мова у Словаччині. – Вінниця: Друкарня Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова, 2016. – 40 с.

Нещодавно узріло світ науково-популярне видання “Українці та українська мова у Словаччині”, авторами якого стали родина Петрушенків-Мельників: Олена Федорівна Петрушенко, ст. викл. кафедри українознавства Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова, та Віктор Мирославович Мельник, студент юридичного та філософського факультетів Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка. Цікаво, що обдарований студент має також закарпатське коріння, адже його дідусь – знаний учений, доктор історичних наук, професор Василь Михайлович Мельник (1930–1992), дослідник історії Закарпаття та Східної Словаччини.

Книга простежує поширення української мови на теренах Словаччини та окреслює його політичне значення, подає етнографічну характеристику розселення українців, визначає спільне й відмінне у словацько-українському політичному дискурсі на сучасному етапі. В анотації зазначено, що книжка є першою спробою подати опис етнографічних кордонів українців у Словацькій Республіці. Головний авторський акцент робиться на потребі використання української мови в сучасному словацькому політикумі, адже українська є автохтонною для великої кількості населення Пряшівського та Кошицького країв. Визначається велика роль греко-католицької церкви, адже це також дає змогу з'ясувати етнічну приналежність жителів Східної Словаччини.

Однак етностатистичні дані є не дуже втішними. Автори аналізують показники, що свідчать про суттєве зниження кількості українського населення на Східній Словаччині за останні

майже сто років. Культурно-мистецьке та суспільно-громадське життя українців тут нині не є таким насиченим, як, скажімо, ще два десятиліття тому, і тримається переважно на яскравих особистостях, ентузіастах. Серед них, до прикладу, Іван Яцканин – прозаїк, публіцист, перекладач, редактор часопису “Дукля”, академік НАН України, столітній літературознавець Микола Неврлий, академік НАН України, фольклорист і культуролог Микола Мушинка та деякі інші освітяни, науковці, письменники, які є представниками переважно старшої генерації і нащадки яких часто-густо навіть не володіють українською мовою.

Більшість колишніх представників української національності зараз записуються русинами або словаками. Чимало з них через несприятливі соціально-економічні чинники виїжджають до інших країн (Чехія, США, Канада). У чималій кількості греко-католицьких храмів правлять літургію не українською чи церковнослов'янською мовами, а словацькою тощо. Непроста ситуація тут і у сфері освіти: дитячих садків, початкових та загальноосвітніх шкіл тут майже не залишилося. Українське відділення філософського факультету Пряшівського університету поповнюється в основному за рахунок абітурієнтів з України, передусім із Закарпаття. Разом з тим, чимало обдарованих фахівців (медиків, хіміків, фізиків...) з України, вивчивши досконало словацьку мову, успішно працевлаштовуються на теренах Словаччини.

Книжка є надзвичайно актуальною, написана на злобу дня. Автори пропонують кілька можливих варіантів виходу з такої критичної ситуації: запровадження програми обміну науковим та творчим потенціалом; надання Україною державної підтримки для національно-культурного відродження українців у Словаччині; заснування в Ужгороді науково-дослідного інституту словацької україністики та Словацького інституту в Києві тощо.

Варто зауважити, що видання щедро ілюстроване. Тут містяться мапи, фото з життя української громади в минулому та в сучасності, портрети видатних діячів та науковців, які досліджували етнічні процеси у Східній Словаччині. Автори

переконані, що в разі цілеспрямованої роботи з боку України Східна Словаччина може стати плацдармом для європейського іміджу української мови.

Ігор Ліхтей